

LÍNULEG ALGEBRA OG RÚMFRÆÐI

8. ANDHVERF FYLKI.

8.1 Skilgreining. Við segjum að $n \times n$ fylki A sé *andhverfanlegt* (e. invertible) ef til er $n \times n$ fylki B þannig að

$$AB = I_n \quad \text{og} \quad BA = I_n.$$

Fylkið B er kallað *andhverfa* (e. inverse of) A og andhverfa A , ef til er, er oft táknuð með A^{-1} .

Ef B er andhverfa A þá er A sjálfkrafa andhverfa B .

8.2 VARÚÐ! HÆTTA! Aðeins ferningsfylki **geta** mögulega haft andhverfur.

8.3 Setning. Látum A vera $n \times n$ fylki. Fylkið A er andhverfanlegt þá og því aðeins að $\text{rank}(A) = n$.

(Í bók er sagt að $n \times n$ fylki A sé „nonsingular“ ef $\text{rank}(A) = n$. Samkvæmt setningunni er fylki „nonsingular“ ef og aðeins ef það er andhverfanlegt (invertible).)

8.4 Setning. Ef A og B eru $n \times n$ fylki þannig að $BA = I_n$ þá er $B = A^{-1}$ og $A = B^{-1}$.

8.5 Setning. Gerum ráð fyrir að A og B séu tvö andhverfanleg $n \times n$ fylki. Þá er margfeldi þeirra AB líka andhverfanlegt og $(AB)^{-1} = B^{-1}A^{-1}$.

8.6 Reikniaðferð. Hér er A $n \times n$ ferningsfylki. Aðferðin finnur A^{-1} ef til er.

Skref 1. Stillum upp auknu fylki $[A \mid I_n]$. (Í vinstri hluta er A og í hægri hluta kemur einingarfylki af sömu stærð.)

Skref 2. Notaðu línuaðgerðir á aukna fylkið $[A \mid I_n]$ til að breyta því í aukið fylki af taginu $[I_n \mid B]$.

Skref 3. Ef ykkur tekst að ljúka **Skref 2** þá er fylkið B andhverfa A . Ef í ljós kemur að ekki er hægt með línuaðgerðum að breyta $[A \mid I_n]$ í $[I_n \mid B]$ þá er fylkið A ekki andhverfanlegt (það sem gerist er að þið fáið línu sem er bara með 0-um í vinstri hluta þegar þið framkvæmið línuaðgerðirnar).

Skref 4. Prófið útreikninga. Ef þið hafið fundið fylki B sem er kandídat fyrir andhverfu A , athugið þá hvort AB er jafnt og I_n . Ef ekki þurfið þið að skoða útreikninga ykkar.

8.7 Setning Fylki

$$A = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$$

er þá og því aðeins andhverfanlegt að $ad - bc \neq 0$. Ef $ad - bc \neq 0$ þá er

$$A^{-1} = \frac{1}{ad - bc} \begin{bmatrix} d & -b \\ -c & a \end{bmatrix}.$$

8.8 Skilgreining. Ferningsfylki sem fá má út úr einingarfylki með því að beita aðeins einni línuaðgerð kallast *frumfylki* (e. elementary matrix).

8.9 Athugasemd. Í frumfylkjum eru „flest“ stökin 0. Í bókinni eru 0-in ekki alltaf prentuð með.

8.10 Setning. Látum A vera $m \times n$ fylki og E vera $m \times m$ frumfylki sem var fengið með því beita línuaðgerð á $m \times m$ einingarfylki. Ef þessari línuaðgerð er beitt á A þá fæst út fylkið EA . (Að margfalda A með E frá vinstri hefur sömu áhrif og að beita línuaðgerðinni.)

8.11 Setning. Sérhvert frumfylki er andhverfanlegt.

8.12 Setning. Eftirfarandi skilyrði á $n \times n$ fylki A eru jafngild:

- (i) A er andhverfanlegt.
- (ii) Beita má línuaðgerðum á A til að fá einingarfylkið I_n .
- (iii) Jafnan $Ax = b$ hefur lausn fyrir sérhvern vigur b í $\mathbf{R}^n$.
- (iv) Hægt er að rita A sem margfeldi frumfylkja.